

NLA: Overzicht eigenwaarden berekeningen

Nithin Govindarajan

KU Leuven

August 24, 2023

Wat wordt er behandeld?

- ▶ Elementen van Lecture 25 in Trefethen&Boyd.
- ▶ Lecture 27 in Trefethen&Boyd.
- ▶ Een selectie van oefeningen.

Probeer het eerst zelf te oplossen!

Methoden om eigenwaarden te berekenen

Methoden die enkel één eigenvector en één eigenwaarde berekenen per toepassing, bijv:

- ▶ methode van machten.
- ▶ Inverse iteraties.
- ▶ Rayleigh quotiënt iteraties.

Methodes die meteen de gehele decompositie berekenen, bijv:

- ▶ **Het QR algoritme.**
- ▶ Jacobi methode.

Rayleigh quotiënt

Gegeven een vector $x \in \mathbb{R}^n$ en een symmetrische matrix $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, vind een $\lambda \in \mathbb{R}$ die:

$$\min_{\lambda \in \mathbb{R}} \|Ax - \lambda x\|_2^2$$

minimaliseert.

Rayleigh quotiënt

Gegeven een vector $x \in \mathbb{R}^n$ en een symmetrische matrix $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, vind een $\lambda \in \mathbb{R}$ die:

$$\min_{\lambda \in \mathbb{R}} \|Ax - \lambda x\|_2^2$$

minimaliseert.

De oplossing van dit kleinste kwadraten probleem geeft het *Rayleigh quotiënt*:

$$r(x) = \frac{x^T A x}{x^T x}$$

Methode van machten

Gegeven een initiële vector $q^{(0)} \in \mathbb{R}^n$ met $\|q^{(0)}\|_2 = 1$, doe de volgende iteraties voor $k = 1, 2, \dots$:

$$w^{(k)} = Aq^{(k-1)} \quad (1)$$

$$q^{(k)} = \frac{w^{(k)}}{\|w^{(k)}\|_2} \quad (2)$$

$$\lambda^{(k)} = q^{(k)T} A q^{(k)} \quad (3)$$

Observeer het impliciete gebruik van het Rayleigh Quotiënt...

Methode van machten - convergentie eigenvector

- ▶ Neem aan dat A reëel en symmetrisch is (dus de eigenwaarden en eigenvectoren zijn ook reëel).
- ▶ Laat $\{u_k\}_{k=1}^n$ de eigenvectoren zijn van A met $\|u_k\|_2 = 1$.
Neem aan dat eigenwaarden gesorteerd zijn op grootte:

$$|\lambda_1| > |\lambda_2| \geq \dots \geq |\lambda_n|$$

- ▶ Druk $q^{(0)}$ uit in termen van de eigenvectoren:

$$q^{(0)} = c_1 u_1 + c_2 u_2 + \dots + c_n u_n, \quad c_1 \neq 0$$

- ▶ Gegeven:

$$q^{(k)} = \frac{Aq^{(k-1)}}{\|Aq^{(k-1)}\|_2}$$

weten we dat $q^{(k)}$ een positieve scalaire vermenigvuldiging is van $A^k q^{(0)}$.

Methode van machten - convergentie eigenvector

- Dus schrijf:

$$\begin{aligned} q^{(k)} &= d_k A^k q^{(0)}, \quad d_k > 0 \\ &= d_k \left(c_1 \lambda_1^k u_1 + c_2 \lambda_2^k u_2 + \dots + c_n \lambda_n^k u_n \right) \\ &= d_k |c_1| |\lambda_1^k| \left(\text{sign}(c_1 \lambda_1^k) u_1 + \right. \\ &\quad \left. \underbrace{\frac{c_2}{|c_1|} \left(\frac{\lambda_2}{|\lambda_1|} \right)^k u_2 + \dots + \frac{c_n}{|c_1|} \left(\frac{\lambda_n}{|\lambda_1|} \right)^k u_n}_{\rightarrow 0 \text{ met } k \rightarrow \infty} \right) \end{aligned}$$

- methode van machten convergeert naar de *dominante* eigenvector met de grootste eigenwaarde in absolute waarde.

Methode van machten - convergentie eigenvector

Theorem

Neem aan dat A reëel en symmetrisch is. De iteraties $q^{(k)} \in \mathbb{R}^n$ convergeren naar de eigenvector u_1 voor snelheid:

$$\left\| q^{(k)} - (\pm u_1) \right\|_2 = O \left(\left| \frac{\lambda_2}{\lambda_1} \right|^k \right)$$

Hierboven heeft $\pm$ de betekenis de bovengrens geldt voor $+u_1$ of $-u_1$. De teken kan mogelijk veranderen als een functie van k .

Methode van machten - convergentie eigenvector

Proof.

Een schets van het bewijs: herschrijf de vergelijking van een paar slides terug naar:

$$q^{(k)} - \text{sign}(c_1 \lambda_1^k) u_1 = \left(d_k |c_1| |\lambda_1^k| - 1 \right) \text{sign}(c_1 \lambda_1^k) u_1 + \\ d_k |c_1| |\lambda_1^k| \left(\frac{c_2}{|c_1|} \left(\frac{\lambda_2}{|\lambda_1|} \right)^k u_2 + \dots + \frac{c_n}{|c_1|} \left(\frac{\lambda_n}{|\lambda_1|} \right)^k u_n \right).$$

Neem de norm aan beide kanten en pas de driehoeksongelijkheid toe. Toon aan dat elke term $O\left(\left|\frac{\lambda_2}{\lambda_1}\right|^k\right)$ is. □

Oefening 1

Gegeven eenheidsvector $\eta \in \mathbb{R}^n$, geldt er voor reële, symmetrische matixen het volgende voor een voldoende kleine $t > 0$:

$$r(x + t\eta) = r(x) + 2t \frac{\eta^T (Ax - r(x)x)}{x^T x} + O\left(\|t\eta\|^2\right)$$

Als $x \in \mathbb{R}^n$ een eigenvector is, wat kan er gezegd worden over de tweede term in het geval van reële, symmetrische matrices?

Oefening 1 - antwoord

We hebben $Ax = r(x)x$ dus:

$$\frac{\eta^T (Ax - r(x)x)}{x^T x} = 0$$

ongeacht onze keuze voor $\eta \in \mathbb{C}^n$.

Methode van machten - convergentie eigenwaarde

Theorem

Neem aan dat A reël en symmetrisch is. De iteraties $\lambda^{(k)}$ in de methode van machten convergeren naar de eigenwaarde λ_1 met snelheid:

$$\left| \lambda^{(k)} - \lambda_1 \right| = O \left(\left| \frac{\lambda_2}{\lambda_1} \right|^{2k} \right)$$

Proof.

Volgt uit het antwoord in oefening 2.

Inverse iteraties

Gegeven een initiële vector $q^{(0)} \in \mathbb{R}^n$ met $\|q^{(0)}\|_2 = 1$ en een “schatting” $\mu \in \mathbb{R}$ van een eigenwaarde, doe de volgende iteraties voor $k = 1, 2, \dots$:

$$\begin{aligned}(A - \mu I)w^{(k)} &= q^{(k-1)} \\ q^{(k)} &= \frac{w^{(k)}}{\|w^{(k)}\|_2} \\ \lambda^{(k)} &= q^{(k)T} A q^{(k)}\end{aligned}$$

Inverse iteraties

Gegeven een initiële vector $q^{(0)} \in \mathbb{R}^n$ met $\|q^{(0)}\|_2 = 1$ en een “schatting” $\mu \in \mathbb{R}$ van een eigenwaarde, doe de volgende iteraties voor $k = 1, 2, \dots$:

$$w^{(k)} = (A - \mu I)^{-1} q^{(k-1)}$$

$$q^{(k)} = \frac{w^{(k)}}{\|w^{(k)}\|_2}$$

$$\lambda^{(k)} = q^{(k)T} A q^{(k)}$$

Inverse iteraties - toelichting

- ▶ In principe, berekenen we de dominante eigenvector en eigenwaarde van $(A - \mu I)^{-1}$.
- ▶ $(A - \mu I)^{-1}$ heeft dezelfde eigenvectors als A , maar de eigenwaarden zijn anders:

$$(A - \mu I)^{-1} = V \begin{bmatrix} \frac{1}{\lambda_1 - \mu} & & \\ & \ddots & \\ & & \frac{1}{\lambda_n - \mu} \end{bmatrix} V^{-1}$$

- ▶ Stel dat:

$$|\lambda_1 - \mu| < |\lambda_2 - \mu| \leq \dots \leq |\lambda_n - \mu|,$$

Dan is $(\lambda_1 - \mu)^{-1}$ de grootste eigenwaarde van $(A - \mu I)^{-1}$.

Inverse iteraties - convergentie snelheid

Theorem

Neem aan dat A reëel en symmetrisch is. De iteraties $q^{(k)} \in R^n$ convergeren naar de eigenvector u_1 met snelheid:

$$\left\| q^{(k)} - (\pm u_1) \right\|_2 = O \left(\left| \frac{\lambda_1 - \mu}{\lambda_2 - \mu} \right|^k \right)$$

De iteraties $\lambda^{(k)}$ convergeren naar λ_1 met snelheid:

$$\left| \lambda^{(k)} - \lambda_1 \right| = O \left(\left| \frac{\lambda_1 - \mu}{\lambda_2 - \mu} \right|^{2k} \right)$$

Huiswerk. Overtuig jezelf dat dit klopt.

Een verbetering van inverse iteraties

- ▶ Bij een goede gok voor $\mu \in \mathbb{R}$ is meestal:

$$|\lambda_1 - \mu| \ll |\lambda_2 - \mu|.$$

Dit maakt inverse iteraties potentieel vele malen beter dan de methode van machten.

- ▶ Maar let op, bij inverse iteraties wordt er bij de derde stap (3) een nieuwe schatting berekend van de eigenwaarde.
- ▶ Waarom koppelen we die nieuwe schatting niet terug naar de eerste stap (1)?

Rayleigh quotiënt iteraties

Gegeven een initiële vector $q^{(0)} \in \mathbb{R}^n$ met $\|q^{(0)}\| = 1$ en een “schatting” $\lambda^{(0)} \in \mathbb{R}$ waarbij:

$$|\lambda_1 - \lambda^{(0)}| < |\lambda_2 - \lambda^{(0)}| \leq \dots \leq |\lambda_n - \lambda^{(0)}|,$$

doe de volgende iteraties voor $k = 1, 2, \dots$:

$$\begin{aligned}(A - \lambda^{(k-1)}I)w^{(k)} &= q^{(k-1)} \\ q^{(k)} &= \frac{w^{(k)}}{\|w^{(k)}\|} \\ \lambda^{(k)} &= q^{(k)T} A q^{(k)}\end{aligned}$$

Rayleigh quotiënt iteraties - convergentiesnelheid

Theorem

Neem aan dat A reëel en symmetrisch is. Voor een voldoende goede schatting $q^{(0)}$ op de eigenvector u_1 , convergeren de iteraties $q^{(k)} \in \mathbb{R}^n$ met snelheid:

$$\left\| q^{(k)} - (\pm u_1) \right\|_2 = O \left(\left\| q^{(k-1)} - (\pm u_1) \right\|_2^3 \right)$$

De iteraties $\lambda^{(k)}$ convergeren naar λ_1 met snelheid:

$$\left| \lambda^{(k)} - \lambda_1 \right| = O \left(\left| \lambda^{(k-1)} - \lambda_1 \right|^3 \right)$$

Het QR algoritme - oplossing huiswerk

```
import numpy as np
from scipy.linalg import qr

D = np.diag([2.1, 1, 4.5 , 3.0, -5.0])
V = np.random.rand(5,5)
A = V @ D @ np.linalg.inv(V)

Ak = np.copy(A)
for i in range(200):
    Q,R = qr(Ak)
    Ak = R @ Q

print("After 200 iterations")
np.set_printoptions(suppress=True,linewidth=np.nan)
print(Ak)
```

Het QR algoritme - oplossing huiswerk

De iteratie:

$$A^{(k+1)} = R^{(k)}Q^{(k)}, \quad A^{(k)} = Q^{(k)}R^{(k)}$$

lijkt te convergeren naar de T in de Schur decompositie.

Volgende les meer hierover!